

СТАНОВИЩЕ

По процедура за провеждане на конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, по дисциплините „Теория и история на реставрацията“, „Реставрация на кавалетна живопис върху текстилна основа“ и „Реставрация на кавалетна живопис върху дървена основа и полихромирана дървена пластика“ за нуждите на катедра „Реставрация“ в Националната художествена академия, София

От чл. кор., д. изк., проф. Иванка Йорданова Гергова

В обявения в „Държавен вестник“ – бр. 41/05.05.2026 г. конкурс за академичната длъжност „професор“, участва единствен кандидат – доц. Стефан Белишки. Кандидатът е доктор (2020), доцент в катедра „Реставрация“ на НХА от 2007 г., преподавател и ръководител на катедрата (2016-2024), а от 2024 до днес е Заместник-ректор по учебна и научна дейност, акредитация и качество на обучение в НХА.

Доц. Стефан Белишки участва в конкурса с хабилитационен труд със заглавие: „Иван Мърквичка. Технологично изследване на живописиста“, издаден от НХА през 2026 г., с обем от 302 стр.

Книгата представя резултатите от комплексните изследвания на 11 маслени платна на художника Иван Мърквичка, създадени по време на престоя му в София, пазени в Музея на НХА, НХГ и частни колекции. Работата е продължила няколко години, през които са проучени и други платна на художника.

Подобно мащабно и целенасочено изследване на технологията в творчеството на отделен художник не е правено до сега в България. Но не само в оригиналността е приносът на труда. На първо място бих открила практическата значимост на изследването. Проучени и систематизирани са всички компоненти на отделните произведения: вида и характера на подрамки и рамки, видовете платна, използваните грундове, състава на пигментите и техните комбинации, свързватели и лакове. В хода на изследванията са установени

предишни реставраторски намеси при някои от картините. Констатирани са промени на живописния слой, настъпили с течение на времето или породени от човешка намеса.

Както посочва и самият автор, книгата би могла да се използва както при обучението на студенти по реставрацията, така и при бъдеща реставрация на проучените платна. Този потенциал вече е използван. Красноречив пример е портретът на княгиня Мария Луиза от колекцията на Музея на НХА, който е реставриран като курсова работа от студентка под ръководството на доц. Белишки.

Изследването има значение и за изкуствознанието, тъй като допълва знанията за големия живописец Иван Мърквичка, за неговия творчески подход и за художническото му битие в новоосвободена България. Същевременно читателят научава извънредно интересни и слабо известни и коментирани у нас характеристики на европейския и български пазар на художествени материали.

Книгата има достойнства като: информативност, ясна и логична структура, лаконичност на изложението, богатство на цитирана и използвана литература. Биха могли да се посочат някои чисто формални пропуски като неизяснен начин на цитиране или оформяне на бележките под линия, но те нямат особено значение за конкурса.

Според Закона би трябвало да се изясни дали в хабилитационния труд е установено плагиатство, отговорът е категоричен – трудът е напълно оригинален.

Наред с хабилитационния труд бих искала да обърна внимание на другите публикации на Стефан Белишки, които той не е представил за участие в конкурса, а само за сведение.

Методите, използвани за изследване технологията на творби на Иван Мърквичка, са прилагани от Белишки и негови колеги и при проучване на произведения от други автори. Колективни и индивидуални трудове са посветени на постигнатите резултати. Важни са публикациите на автора по въпросите на българската реставраторска практика, отпечатани в чужбина. Без да се спирам на разнообразната тематика, ще обобщя, че публикациите на кандидата са впечатляващо многобройни и са поместени в авторитетни български и чужди издания. Без да съм правила специален преглед, мога да твърдя, че Стефан Белишки е един от най-активно пишещите български реставратори, което е твърде важно за конкурса, тъй

като е форма на социализация на чисто професионалната практическа работа. Потвърждение на значението на неговите отпечатани текстове е списъкът с цитиранията им.

Кандидатът е активно ангажиран през годините както с опазването на българското културно наследство, така и с професионалния живот на реставраторската колегия. Бил е участник и ръководител на поредица от международни и национални проекти, както за реставрация на различни обекти, така и изследователски, също куратор на многобройни изложби. Активна е и експертната му дейност. С. Белишки е член на редица авторитетни български и международни професионални организации: Асоциация на реставраторите в България /АРБ/ (Председател на АРБ от 2009 до 2016 г., член на Управителния съвет от 2003 – 2006); Вицепрезидент на Е.С.С.О. (European Confederation of Conservator-restorers' Organisations) 2013 – 2022 (в качеството на делегат на АРБ); БНК на ИКОМОС – Председател на БНК на ИКОМОС от 2009 до 2017 г. член на УС от 2005 до 2017 г.; Член на Изпълнителния комитет на ICOMOS International от 2009 до 2017 г.; Секция “Реставрация” на СБХ (от 2002 – 2008 секретар на секцията); БНК на ИКОМ.

Реставраторската практика на Стефан Белишки включва широк диапазон от произведения в различна техника (темперна и маслена кавалетна живопис, стенописи) и различно авторство и време на изпълнение. Особено впечатляваща е работата в църквите „Св. Теодор“ в гр. Бобошево, Руската църква и катедралата „Св. Неделя“ в София.

Преподавателската му работа в катедра „Реставрация“ е свързана с дисциплините реставрация на кавалетна живопис, реставрация на стенна живопис, теория на реставрацията. Ръководил е многобройни курсови и дипломни работи, както и студентски практики.

Стефан Белишки е и хоноруван преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ и НАТФИЗ, бил е гост-преподавател в Италия, Сърбия и Черна гора.

В заключение: кандидатът Стефан Белишки отговаря на всички изисквания на ЗРАС и на Правилника на НХА за неговото приложение: оригинален и приносен за реставраторската наука и практика хабилитационен труд; активна реставраторска практика; ръководство и участие в редица проекти; дейности за запазване на културното наследство; плодотворна

преподавателска работа; международна известност и авторитет в реставраторските среди. Всичко това ми дава основание убедено да предложа на Научния съвет на НХА–София да избере Стефан Белишки на академичната длъжност „професор“ в професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, по дисциплините „Теория и история на реставрацията“, „Реставрация на кавалетна живопис върху текстилна основа“ и „Реставрация на кавалетна живопис върху дървена основа и полихромирана дървена пластика“ за нуждите на катедра „Реставрация“.

София

11.08.2026

Подпис:

(проф. Иванка Гергова)